

EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE ETİK

ETHICS IN TRAINING AND TEACHING

Selçuk ILGAZ*
Türkan BİLGİLİ**

Özet

Eğitim uzun bir sürece sahiptir. Bu yüzden dünyadaki çoğu toplum, eğitim problemleriyle yüz yüze gelmektedir. Bu problemlerden biri de, eğitimin ahlaki ve etiksel boyutu ile yakından ilgilidir.

Eğitimde etik, öncelikle ele alınması gereken bir konudur. Eğitim insanı yaşamı boyunca etkilemeye ve bir şekle sokmaya çalışır. Fakat etik, insanın Ne yapmalıyım? Nasıl yaşamalıyım? sorularına vermeye çalıştığı yanıttır. Eğitim ve etik arasında bu anlamda zorunlu bir ilişki vardır. Etik, öğretmenler tarafından kullanılan yöntem ve tekniklerle yakından ilgilenir. Aynı zamanda öğretmenler tarafından kullanılan yöntem ve teknikler, öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını da etkiler. Bununla beraber, bir öğretmen bu yöntem ve teknikleri nerede, ne zaman, nasıl ve ne için kullanacağını iyi bilmelidir.

Eğitim bilimi ve etik disiplininin temeli insandır. Bu, eğitim ve etiği birbirine yaklaştırır. Bu yüzden etik, eğitimin her kademesine müdahale edebilir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Ahlak, Eğitim, Öğretim

Abstract

Education has a long process, so many societies in the world face with the educational problems. One of these problems closely deals with the moral and ethical dimension of education.

Ethics in education is a subject which must be under debate primarily. Education tries to affect and develop people during their life. But ethics is the reply

* Araştırma Görevlisi, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

** Imam Hatip Lisesi Tarih Öğretmeni, Erzurum

which human tries to answer the questions "What should I do?", "How should I live?" In this mean, there is a compulsory relation between education and ethics. Ethics is closely interested in methods and technique which are used by teachers. At the same time, methods and technique which are used by teachers influence knowledge, ability and attitude of students too. For all that, a teacher must know where, what time, how and for what he will use these methods and techniques.

Basic of the science of education and ethics discipline is human. This, adduct both education and ethics together. So ethics can interfere every grade of education.

Key Words: Ethics, Morals, Training, Teaching

Giriş

Her insan, doğumundan ölümüne kadar, sosyal ve fiziksel bir çevre içerisinde yaşamak durumundadır. Yaşam boyu devam eden bir davranış değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim¹, bu fiziksel ve sosyal çevre içerisinde yani hayatımızın bütün alanlarında kendini hissettirmektedir. Eğitimin bu kadar uzun bir sürece ve geniş bir kapsama sahip olması, bugün dünyadaki bütün toplumları çeşitli eğitim problemleriyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu problemlerden biri, eğitimin ahlaki ve etiksel boyutu ile ilgilidir.

Eğitim felsefesi bazı bilim adamlarınca, ahlaki ve sosyal felsefenin bir parçası olarak görülmekte, amaç, yöntem, program v.s. gibi eğitim problemleri ahlaki ve sosyal felsefenin bir problemi olarak ele alınmaktadır.² Ahlak felsefesi olarak da adlandırılan etik, birey ve toplum, birey ve birey ilişkileri hakkındaki görüşlerinin yanı sıra, ahlakın toplumsal yaşamdaki yerini de dile getirir.³ Aslında ahlak ve etik pek çok yazar tarafından aynı anlamda kullanılmış olmasına karşın, birbirinden ayırt edilmesi gereken iki farklı kavramdır. Etik, çoğu zaman ahlak sözcüğü ile eş anlamda kullanılırken, bazen de; ahlak sözcüğü ile eş anlamda değil ama mesleki alanlarda "uyulması gereken

¹ Nuray Senemoğlu, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*, Ankara, 1998, s. 7

² Remzi Y. Kınal, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Erzurum, 1998, s. 29

³ İnavet Aydın, *Eğitim ve Öğretimde Etik*, Ankara, 2003, s.13

doğrular” biçiminde kullanılmaktadır.⁴ Etik ile ahlakın özdeş olmamasının nedeni, etiğin ahlak felsefesi olması, ahlakın ise etiğin araştırma konusu olmasındandır. Ahlak genellikle insanların kendilerine göre yaşadıkları bir ilkeler topluluğu, bir kurallar toplamı anlamına gelir. Ahlakî bir seçim, daha iyi bir alternatif yönünde verilen bir karardır, ahlakî olmayan bir seçim ise daha kötü alternatif yönünde karar vermektir.⁵ Ahlak değerlerle ilgilidir. Ahlak felsefesi ya da etik ise ahlaktan farklı olarak bu tür değerlerin var olup olmadıkları, eğer varsalar ne tür varlığa sahip oldukları, değerlerin yapısı, öznel mi, nesnel mi veya başka türden mi oldukları, değerlerin kaynağı veya bir değeri değer yapan şeyin ne olduğu vb. türünden problemlerle ilgilidir.⁶ Neyin doğru neyin yanlış, neyin iyi neyin kötü olduğunu araştıran etik, kısaca doğru davranışın ne olduğunu ortaya koyar. İnsanın kişisel ve toplumsal yaşamındaki ahlakî sorunlarını ele alıp inceleyen etik⁷, tutum ve davranışlarımızla ilgili isteklerimiz ve değerlerimizin yanında değer sorunlarını da konu edinmektedir. Her insanda “doğru ya da yanlış”, “iyi ya da kötü”, “yapılması hoş karşılanabilen” ya da “hiçbir şekilde kabul edilemeyen” davranışların, neler olduğuna ilişkin yargılar bulunmaktadır. Hayatımızın her aşamasında karşımıza çıkan bu yargılar, büyük oranda bireyin içinde bulunduğu toplumun, kültürel değerlerinden etkilenerek şekillenmektedir. Bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan bireye özgü inanç ve değerler sistemi, bireyin kendi davranış ve eylemlerini de belirleyen, neleri yapıp neleri yapmaması gerektiği konusunun kaynağını oluşturmaktadır.⁸

Eğitim ve Etik İlişkisi

Her insan, aslında attığı her adımda, yaptığı her eylemde etiksel bir tutum sergilemek durumundadır. Eğitimde etik, eğitimin hedefleri, değerleri ve süreçleri açısından öncelikle ele alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, eğitimin kendisine,

⁴ Babür Pınar, *Etik; Kavram Sözlüğü, Söylem ve Gerçek*, Ed: Fikret Başkaya, Ankara, 2005, s.175

⁵ Felicity Haynes, *Eğitimde Etik*, Çev. Semra Kunt Akbaş, İstanbul, 2002, s. 18

⁶ Ahmet Arslan, *Felsefeye Giriş*, Ankara, 2005, s. 120

⁷ Bedia Akarsu, *Ahlak Öğretileri*, İstanbul, 1982, s. 9-10

⁸ Münire Erden, Yasemin Akman, *Eğitim Psikolojisi: Gelişim, Öğrenme, Öğretme*, Ankara 1997, s.102

bireylerde belli davranış değişiklikleri meydana getirmek gibi çok önemli bir hedef çizmesidir. Eğitim insanı doğduğu andan ölümüne kadar etkilemeye ve bir şekle sokmaya çalışan bir süreçtir. Etik ise, bu süreç içinde, insanın Ne yapmalıyım? Nasıl yaşamalıyım? sorularına vermeye çalıştığı yanittir. Eğitim ve etik arasında bu anlamda zorunlu bir ilişki vardır.⁹

Eğitimin, genel anlamda, bireylere yaşantıları boyunca istenilen davranışları kazandırma süreci olduğundan bahsedilmişti. Bu tanıma göre, ortada bireye kazandırılması gereken istendik davranışlar vardır. Fakat kazandırılması gereken bu davranışların kime göre istendik olacağı, daha doğrusu, eğitim ve öğretimin hangi amaçlarla yapılacağı etiksel problemleri de beraberinde getirmektedir.

Eğitim ve etik arasındaki ilişkiyi daha iyi anlayabilmemiz için, eğitim ve öğretim sürecini derinlemesine incelememiz gerekir. Eğitimin temelinde insanın olması, eğitim sistemi için belirlenen hedefler, bu hedeflere ulaşmak için kullanılması gereken yöntemler, eğitim programının içeriğine nasıl karar verildiği, geri dönütlerin nasıl değerlendirildiği, öğretmenlerin etiksel tutumlarının tutarlılığı, mesleklerine bağlılıkları gibi konular eğitim ve etik arasındaki ilişki hakkında bizlere ışık tutacaktır.¹⁰ Bunun için, yukarıda saydıklarımızı etiksel boyut açısından ele alalım:

İnsanı temel hareket noktası olarak ele alan eğitime baktığımızda, insanı bir araç niteliğinde kullanarak toplumu eğitmeye ve geliştirmeye çalışır. Eğitimin temelinde insanın olması, etiğin de eğitimin içerisinde olmasını gerektiren en önemli nedenlerden biridir. Çünkü birçok bilim disiplini gibi etiğin de temelinde insan vardır.

Eğitim öğretim sürecinde bireylerin davranışlarını değiştirebilmek için çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Bu yöntem ve teknikler aynı zamanda, öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını da etkileyecektir. Öğretmen bu yöntem ve teknikleri nerede, ne zaman, nasıl ve ne amaçla kullanacağını çok iyi bilmelidir ve öğrenci içinde cereyan eden öğrenme olayının dışarıdan desteklenmesi, geliştirilmesi, düzenlenmesi, yönetilmesi, kolaylaştırılması ve güvenlik altına alınması gerekmektedir. Bu sayılanlara doğru bir şekilde ulaşabilmek için, öncelikle eğitimin genel ve özel amaçlarını dikkate almalıdır.

⁹ Aydın, *Eğitim ve...*, s. 45

¹⁰ Aydın, *Eğitim ve...*, s. 45-54

Çünkü bu amaçlar, içerisinde eğitim etiğinin temel prensiplerini de bulundurmaktadır. Bu amaçlar¹¹ çerçevesinde yer alan, bireyin, Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimsemesi, topluma karşı sorumluluk duyması, toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olması konuları, etikle eğitim arasındaki ilişkiyi bizlere açıkça anlatmaktadır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, toplumu eğitmeye ve geliştirmeye çalışan eğitimin, bunu yaparken neyi ne kadar öğreteceği (öğretim programları) ve öğrencinin kendisine ve topluma ne kadar yararlı olacağı da etiğin ilgi alanına girmektedir.

Eğitim ile etiği bir araya getiren bir başka konu da eğitim ve öğretimin geri dönüt boyutudur. Öğrencilerin değerlendirilmesi sürecinde kullanılan geri dönüt araçlarının tutarlılığı kadar, bu sürecin etiksel kavramlar çerçevesinde, adil, tarafsız ve objektif bir şekilde işlemesi de etiği yakından

¹¹ 1739 sayılı Türk Milli Eğitiminin Temel Kanunu'na göre;

"Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır" olarak belirlenmiştir.

ilgilendirmektedir.

Bütün bu sayılanlar, eğitimin içerisinde yer alan yöneticilerden öğretmenlere, müfettişlerden velilere kadar, ancak bütün bireylerin doğru etiksel tutum sergilemeleriyle gerçekleşebilir.

Öğretmenlik Meslek Etiği

Meslek etiğinin en önemli yanlarından biri, dünyanın neresinde olursa olsun, aynı meslekte çalışan bireylerin bu davranış kurallarına uygun davranmalarının gerekliliğidir. Genel kabul gören bazı mesleki ilkeler bulunmakla birlikte, insan öznelerle ilgili bir araştırma yapılırken bağlı kalınması gereken etik kurallar bütünü konusunda belirli bir uzlaşma yoktur.¹² Herhangi bir meslekte hüküm süren doğru ve yanlış davranışları ele alan mesleki etik¹³ onları, şu ya da bu şekilde davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerine bir sınır çizen ve daha ileri gitmelerine engel olan kurallardır.¹⁴ Bugün öğretmenlik mesleğinin kutsallığını koruması ve halen en güvenilir meslekler arasında yer alması, bu mesleğin etik ilkelerine sıkı sıkıya sarılmış öğretmenlerin sayısının daha fazla olduğunun işareti.¹⁵ Ancak bu, öğretmenlerin sahip oldukları meslek etiğinin, tam anlamıyla uygulandığının bir göstergesi de değildir.

Diğer mesleklere oranla öğretmenlik mesleği ve etik arasında biraz daha fazla bir ilişki olduğu göz ardı edilemez. Bir öğretmenin branşı ne olursa olsun, bazı etik ilkeler doğrultusunda hareket etme zorunluluğu vardır ve sorumluluklarının neler olduğunu çok iyi bilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, görevinde istenilen nicelik ve nitelikte de yeterli olmalıdır. Bundan da öte öğretmenler davranışlarından ve bunların topluma maliyetinden kendileri sorumludur.

Etik başkaları hakkında ahlaki yargılarda bulunan, başka insanların eylemlerini öven ya da kınayan herkesle ilgilidir. Eğitimde etik özel bir önem taşır; çünkü öğretmenler ve yöneticiler, şu anda öğrencilerinin, yani gelecek

¹² Gordon Marshall, *Etik; Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Hakinhay, Derya Kömürcü, Ankara, 1998, s. 211

¹³ Aydın, *Eğitim ve...*, s. 13

¹⁴ Emile Durkheim, *Meslek Ahlakı*, Çev. Mehmet Karasan, Ankara, 1986, s. 11,

¹⁵ <http://www.kastamonu.meb.gov.tr/Subelerimiz/Mufettisler/BizdenSize>, (07.09.2006)

kuşağın eğitiminin ve ahlaki iyiliğinin sorumluluğu taşımaktadırlar.¹⁶ Bu sorumluluk bazılarının sandığının aksine, hiç de azımsanamayacak kadar büyük bir sorumluluktur. Örneğin bir doktorun bir hatası, hastasını kaybetmesine neden olabilir. Ancak bir öğretmenin bir hatası da, gelecek nesilleri yok etmeye yetebilir. Bu nedenle öğretmenler etik açıdan;

1- Zengin ya da fakir, başarılı ya da başarısız ayrımının yapıldığını ve bunun öğretmenlik meslek etiğine aykırı olduğunu hepimiz bilmekteyiz. Oysa başarılı öğrenciyle daha fazla ilgilenmek, başarısız olan öğrenciyi daha fazla başarısızlığa götürecektir. Bundan dolayı öğretmen sınıf içindeki ve dışındaki her türlü etkinliği adaletli bir şekilde yürütmek durumundadır. Meslek etiğine aykırı olan davranışlardan biri de bazı öğretmenlerin, velilerin sosyoekonomik durumuna göre, öğrencilere eşit olmayan davranışlar sergilemeleridir. Aslında öğrenci ile empati kurmaya çalışan bir öğretmen için bu durum, rahatlıkla sorun olmaktan çıkacaktır. Kendisini, öğrencilerinin yerlerine koymayı başarabilen bir öğretmen, hem öğrencisinin hem de toplumun saygısını kazanır.

2- Doğruluk, dürüstlük ve güven, her meslek grubunda olduğu gibi, öğretmenlerden de yapmaları beklenen üç önemli etiksel ilkedir. Bu üç özelliği kendisinde barındıran bir öğretmen hem kendi özgüvenini hem de öğrencinin ve toplumun güvenini, kazanmış olacaktır.

3- Bunlara ek olarak öğretmen objektif olmak zorundadır. Öğretmenin nesnel olması mesleki açıdan ve etik açısından son derece önemlidir.

4- Yine her meslekte olduğu gibi, öğretmenler de, sürekli bir gelişme içerisinde olmak zorundadırlar. Bu durum hem kendileri hem de öğrencileri ve toplumu için son derece elzemdir. Bunun için de öğretmenin yeniliklere açık olması, eğitim olanaklarından yeterince yararlanması, mesleki gelişmeleri ve yayınları sürekli izlemesi ve yeni gelen öğretmenlere oryantasyon hizmetini sunması gerekir.

5- Toplumu yaşatan sahip olduğu değerleridir. Toplumsal değerler de etiğin ayaklarını oluşturur. Ne devlet, ne millet, ne de etik toplumsal değerler olmadan ayakta kalamaz. Bunun için de etik eğitime sıkı sıkıya sarılır ve eğitimle bağını hiç kesmez. Öğretmenlere ait olan en büyük görevlerden biri de budur. Öğretmen bu durumun önemini hem kavramalı, hem de kavratmalıdır.

¹⁶ Haynes, *Eğitimde...*, s. 17

6- Daha da özele inecek olursak toplumu oluşturan bireyin de tek başına bir değeri vardır. Ne yazık ki, günümüzde insan bir obje olarak kabul edilir ve sadece görünen yönleriyle değerlendirilir.¹⁷ Bu varlığa ve değere saygı gösterilmek zorundadır. Ayrıca insanın özel yaşamına, özerkliğine, kararlarına ve insanlar arasındaki farklılıklara da gereken saygı gösterilmelidir.¹⁸ Öğretmen öğrencilerine ait olan sırları kimseyle paylaşmamalı, öğrenciler arasındaki farklılıkları hissettirmemeye çalışmalıdır.¹⁹

¹⁷ Necmettin Tozlu, *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler*, Ankara, 2003, s. 46

¹⁸ Marshall, *Etik*,...s. 212

¹⁹ Bununla ilgili bir hikâyeyi burada nakletmek istiyorum;

"Bu, çok yıllar önce bir ilkokul öğretmeninün başından geçen bir hikâyedir. Adı Bayan Thompson'dı. Ve 5.sınıf öğrencilerinin önünde ayakta durduğu ilk gün onlara bir yalan söyledi. Çoğu öğretmen gibi, onlara baktı ve hepsini aynı derecede sevdiğini anlattı. Bu mümkün değildi. Orada ilk sırada, sırasına adeta çökmüş gibi oturan küçük bir öğrenci vardı. Adı Teddy Stoddard. Bir önceki yıl, Bayan Thompson Teddy'yi gözlemiş, onun diğer çocuklarla oynayamadığını; giysilerinin kirli ve kendinin de hep banyo yapması gereken bir halde olduğunu görmüştü. Ve Teddy mutsuz da olabilirdi. Çalıştığı okulda Bayan Thompson, her öğrencinin geçmişteki kayıtlarını incelemekle de görevlendirilmişti. Ve Teddy'nin bilgilerini en sona bırakmıştı. Onun dosyasını incelediğinde şaşırdı. Çünkü birinci sınıf öğretmeni: "Teddy zeki bir çocuk ve her an gülmeye hazır. Ödevlerini düzenli olarak yapıyor çok iyi huylu... ve arkadaşları onunla olmaktan mutlu..." diye yazmıştı. İkinci sınıf öğretmeni: "Mükemmel bir öğrenci, arkadaşları tarafından sevilen biri fakat evde annesinin amansız hastalığı onu üzüyor ve sanırım evdeki yaşamı çok zor." diyordu. Üçüncü sınıf öğretmeni: "Annesinin ölümü onun için çok zor oldu. Babası ona yeterince ilgi gösteremiyor ve eğer bir şeyler yapılmazsa evdeki olumsuz yaşam onu etkileyecek." diye yazmıştı. Dördüncü sınıf öğretmenine gelince: "Teddy içine kapanık ve okula hiç ilgi göstermiyor hiç arkadaşı yok ve bazen sınıfa uyuyor." demişti.

Şimdi Bayan Thompson sorunu çözmüştü ve kendinden utanıyordu. Öğrenciler ona güzel kâğıtlara sarılmış süslü kurdelelerle paketlenmiş Noel hediyeleri getirdiğinde kendini daha da kötü hissetti. Çünkü Teddy'nin armağanı kaba kahverengi bir kese kâğıdına beceriksizce sarılmıştı. Bunu diğer öğrencilerin önünde açmak ona çok acı verdi. Bazıları paketten çıkan bazı taşları düşmüş ve sahte taşlardan yapılmış bileziği ve Üçte biri dolu parfüm şişesini görünce gülmeye başladılar fakat öğretmen bileziğin ne kadar zarif olduğunu söyleyerek ve parfümden de birkaç damlayı bileziğe damlatarak onların bu gülmelerini bastırdı.

O gün okuldan sonra Teddy öğretmenin yanına gelerek "Bayan Thompson, bugün hep annem gibi koktunuz" dedi. Çocuklar gittikten sonra öğretmen yaklaşık bir saat kadar ağladı. O günden sonra da çocuklara okuma, yazma, matematik öğretmekten vazgeçerek onları eğitmeye başladı. Teddy'ye özel bir ilgi gösterdi. Onunla çalışırken zekâsının tekrar canlandığını hissetti. Ona cesaret verdiğçe çocuk geliyordu. Yılın sonuna dek Teddy sınıfın en çalışkan

7- Hepsinden de öte, öğretmenlik mesleğinin etiksel ilkelerinden bahsedebilmemiz için öğretmenin tam bir profesyonel olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu mesleği öğretmenlik eğitimi dönemlerinde belirtilen standartlar içinde yapabilecek yeterlilikte olmayan bir öğretmenin meslek etiğinden bahsetmek mümkün değildir.

Eğitim Yöneticileri ve Etik

Eğitim yöneticiliği, il veya ilçe milli eğitim müdürlükleri, okul müdürlükleri gibi kendi içerisinde bazı alt alanlara ayrılmaktadır. Bunlar içerisinde en önemlisi, okul müdürlükleridir.

Okullar, demokratik eğitim-öğretim ortamında diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir. Okul müdürünün görev, yetki ve sorumlulukları,

öğrencilerinden biri olmuştu. Öğretmenin, hepimizi aynı derecede seviyorum yalanına karşın Teddy onun en sevdiği öğrenci olmuştu.

Bir yıl sonra kapısının altında bir not buldu. Teddy'dendi. Tüm yaşantısındaki en iyi öğretmenin kendisi olduğunu yazıyordu. Ondan yeni bir not alana kadar 6 yıl geçti. O notta liseyi bitirdiğini ve sınıfındaki üçüncü en iyi öğrenci olduğunu ve Bayan Thompson'un hala hayatında gördüğü en iyi öğretmen olduğunu yazıyordu. Dört yıl sonra, bir mektup daha aldı Teddy'den. O arada zamanın onun için zor olduğunu çünkü üniversitede okuduğunu ve çok iyi derecede mezun olmak için çok çaba sarfetmesi gerektiğini yazıyordu. Ve Bayan Thompson hala onun hayatında tanıdığı en iyi öğretmen di. Aradan dört yıl daha geçti ve bir mektup daha geldi. Çok iyi bir derecede üniversiteden mezun olduğunu ana daha ileriye gitmek istediğini yazıyordu. Ve hala Bayan Thompson onun tanıdığı ve en çok sevdiği öğretmendi. Bu kez mektubun altındaki imza biraz daha uzundu.

Theodore F.Stoddard Tıp Doktoru.

Bu hikâye burada bitmedi. Sonra ilkbaharda bir mektup daha aldı Bayan Thompson. Teddy hayatının kızıyla tanıştığını ve evleneceğini yazıyordu. Ve babasının birkaç yıl önce öldüğünü ve Bayan Thompson'un düğünde damadın anne ve babası için ayrılan yere oturup oturamayacağını soruyordu, tabii ki oturabilirdi. Ve tahmin edin ne oldu? O törene girerken birkaç taşı düşmüş olan o bileziği taktı ve tabii ki Noel'de Teddy'nin ona verdiği ve annesi gibi koktuğunu söylediği parfümü de sürmeyi ihmal etmedi. Birbirlerini sevgiyle kucaklarken, Teddy onun kulağına "Bana inandığınız için çok teşekkürler Bayan Thompson, kendimi önemli hissetmemi sağladığınız için ve beni böyle değiştirdiğiniz için..." diye fısıldadı. Bayan Thompson gözünde yaşlarla ona karşılık verdi: "Ben sana teşekkür ederim Teddy" dedi. "Sen yanılıyorsun. Ben sana değil, sen bana öğrettin. Seninle karşılaşınca kadar ben öğretmenliği bilmiyordum..." (Aydı, Eğitim ve ... , s. 55-57)

öğretmenin yanında kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve denetlemeye çalışmaktır. Müdürün sorumlu olduğu birinci husus, okulun amaçlarına göre yönetilmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesidir.²⁰

Önceden belirlenmiş olan kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge vb. gibi yazılı düzenlemeler, okulun yönetimi esnasında bazen yetersiz kalır. İşte bu noktada, eğitim yöneticisinin sahip olduğu etiksel değerler devreye girer. Eğitim yöneticisinin, sahip olduğu etik değerler de, onun kültürel alt yapısında ve mesleki profesyonelliğinde gizlidir. Bundan dolayıdır ki, bir müdürün davranışlarını veya vereceği kararları, bilinçaltında yer alan ahlaki eğilimler etkiler.

Okul müdürünün, değişen kanun ve yönetmelikleri yakından takip etmesi, devamlı olarak kendini geliştirmesi gerekmektedir. Fakat bunun okul müdürleri tarafından uygulanmaması, aynı ildeki farklı okullarda, öğretmenlere farklı yönetmeliklerin uygulanması karmaşıklığa yol açabilmektedir. Örneğin yönetmenliğe göre, altı aylık bebeği olan bir bayan öğretmene nöbet tutturulmaması gerekir. Fakat bu durum farklı okullarda, farklı uygulamalarla karşımıza çıkabilmektedir. Bu da, okullardaki etiksel havayı olumsuz olarak etkilemektedir.

Okuldaki işleyişin aksamadan devam edebilmesi, müdürün, o okuldaki etiksel havayı oluşturmasına bağlıdır. Bu havayı kurabilmesi için de, aldığı tüm kararların etiksel ilkelere uygun olması gerekmektedir. Çünkü öğretmenlerin ve diğer çalışanların moralini düşüren en önemli etkenlerden biri yöneticilerin dürüstlüğü ve tarafsızlığından kuşku duyulmasıdır, bir başka deyişle, yöneticinin etiksel ilkelere aykırı hareket etmesidir.

Sonuç

Eğitimin genel amacının “bir davranış değiştirme süreci” olması, etikle eğitim arasında çok yakın bir ilişkinin doğmasına neden olmuştur. İnsanı temele alan eğitim bilimi ve etik disiplini, bu noktada birbirleriyle ilgilenmeye başlarlar. Etik, eğitimin hedefleriyle, bu hedeflere ulaşmak için kullanılan yöntem ve tekniklerle, sınavların nasıl değerlendirildiğiyle, müdürlerin veya

²⁰ http://mezuat.meb.gov.tr/html_225.html, (12.09.2006)

öğretmenlerin etiksel tutumlarıyla, meslekteki ahlaki tutumlarıyla vb. gibi durumlarla yakından ilgilenererek eğitime katkı sağlamaya çalışır. Öğretmenin neyi, ne zaman, nerede ve ne amaçla kullanacağı etik açısından çok önemlidir. Çünkü kısa vadede öğrencilerin, uzun vadede de toplumun eğitimi ve gelişimi söz konusudur.

Etik, öğrenciler arasındaki farklılıkları gözetken, her zaman doğru, dürüst ve güvenilir olan, sürekli bir gelişme içerisinde olan öğretmenler hedefler. Etiğin bu hedeflere ulaşmasının temelinde, öğretmenin yaşamı boyunca kazanmış olduğu kültürel ve ahlaki değerlerle, aday öğretmenken kazanmış olduğu profesyonellik yatar. Bu açıdan, eğitim fakültelerinde verilen eğitimin çok özel olması gerekmektedir.

Kültürel değerlerimizle etik arasında ters bir orantı vardır. Yani kültürel değerlerimizin hayatımıza yön vermesi arttıkça, etiksel kuramlara ihtiyaç da o oranda azalır. Kültürel değerlerimiz kaybolmaya başladıkça da, etiksel kuramlar artmaya başlar. Öğretmenlerin Türk kültürünü bilmeleri ve devam ettirmeleri gerektiği, Türk milli eğitiminin genel amaçlarında açıkça belirtilmektedir.

Bu araştırma göstermiştir ki, eğitim ve öğretimde etik, eğitimin sağlıklı yürütülmesi, istenilen hedef ve davranışlara ulaşılması v.s. açılardan büyük öneme sahiptir. Bu öneme binaen gerekli etiksel davranışı eğitim-öğretimle ilgili her birey veya kurum göstermek zorundadır.

KAYNAKLAR

- Akarsu, Bedia, **Ahlak Öğretileri**, İstanbul, 1982
- Arslan, Ahmet, **Felsefeye Giriş**, Ankara, 2005
- Aydın, İnyet, **Eğitim ve Öğretimde Etik**, Ankara, 2003
- Dukheim, Emile, **Meslek Ahlakı**, (Çev. Mehmet Karasan), Ankara, 1986
- Erden Münire, Akman Yasemin, **Eğitim Psikolojisi; Gelişim, Öğrenme, Öğretme**, Ankara
1997
- Haynes, Felicity, **Eğitimde Etik**, (Çev. Semra Kunt Akbaş), İstanbul, 2002
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>
<http://www.kastamonu.meb.gov.tr/Subelerimiz/Mufettisler/BizdenSize>
- Kıncal, Remzi Y., **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Erzurum, 1998
- Marshall, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Etik, (Çev: Osman Hakınhay, Derya Kömürcü),
Ankara, 1998
- Pınar, Babür, **Kavram Sözlüğü, Söylem ve Gerçek**, Etik, (Ed: Fikret Başkaya), Ankara,
2005
- Senemoğlu, Nuray, **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim; Kuramdan Uygulamaya**, Ankara 1998
- Tozlu, Necmettin, **Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler**, Ankara, 2003